

Naslov originala:

Steve Taylor

The Leap: *The Psychology of Spiritual Awakening*

Copyright © 2017 by Steve Taylor

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2019

ZA IZDAVAČA:

Marko Sabovljević

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Marina Sabovljević

UREDNIK IZDANJA:

Milica Simić

PREVOD:

Irina Vujičić

LEKTURA I KOREKTURA:

Milica Rakić

DIZAJN KORICE:

Siniša Subotić

ŠTAMPA:

Alpha print, Zemun

TIRAŽ:

1000

IZDAVAČ:

Publik praktikum

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

STIV TEJLOR

SKOK

HARMON**NIJA**

SADRŽAJ

Predgovor Ekarta Tola	7
Uvod	11
1 Zaspali ste, žarko želite da se probudite.....	21
2 Probuđenost u različitim kulturama	33
3 Prirodna probuđenost: probuđeni umetnik	51
4 Prirodna probuđenost: zbunjenost i integracija	69
5 Postepeno buđenje u duhovnim tradicijama.....	83
6 Postepeno buđenje izvan duhovnih praksi.....	97
7 Iznenadno buđenje: preobražaj kroz potres.....	113
8 Naglo buđenje: <i>kundalini</i> i energično buđenje.....	137
9 Ostale vrste iznenadnog buđenja: da li je moguće probuditi se putem psihodeličnih supstanci ili tehnologije?.....	149
10 Posledice buđenja: duhovna kriza.....	165
11 Posle oluje: uporne crte i sumnjivi učitelji.....	183
12 Šta znači biti probuđen: novi svet i novo sopstvo.....	191
13 Šta znači biti probuđen: novi um i novi život	207
14 Prirodna probuđenost dece	229
15 Demitologizacija probuđenosti.....	245
16 Evolutivni skok: kolektivno buđenje	261
Ljudski rod će ponovo ustati.....	279
Zahvalnosti	281
Dodatak: Popis duhovne/svetovne probuđenosti	283
O autoru	287

Predgovor

Vi ste ljudsko biće. Te dve reči ne opisuju ko ste samo kao član određene vrste, već, ako se pažljivije pogledaju, takođe ukazuju na dvostruku prirodu vašeg identiteta. *Ljudsko* ste na nivou oblika, to su vaše telo i um. Ta dva aspekta vašeg identiteta čine vaše uslovljeno sopstvo. To sopstvo uslovljeno je genetikom i okruženjem, kao i drugim činiocima dosad nepoznatim nauci. *Biće*, s druge strane, ukazuje na suštinu onoga što jeste kao bezvremena, bezoblična i neuslovljena svest. *Ljudsko* i *biće*, forma i suština, na kraju nisu odvojeni, isto kao što talas na površini okeana nije odvojen od okeana ili od bilo kog drugog talasa, iako može izgledati kao da je odvojen.

Biće, ili čista svest, zrači iz univerzalnog Izvora čitavog života – Boga – kao što svetlost zrači iz sunca. Međutim, za razliku od sunca, Izvor ne postoji u prostoru i vremenu. On je nemanifestovan i stoga nedokučiv, tako da ništa ne možete da kažete o njemu. Ipak, vaša svest zrači iz Izvora, tako da nikada ne možete biti odvojeni od njega, baš kao što se zrak sunca ne može odvojiti od sunca već uvek ostaje povezan sa njim. Zraci Izvora prožimaju čitav kosmos – dakle, našu dimenziju vremena i prostora – i on je inteligencija koja upravlja i koja se nalazi u temelju evolucije onoga što opažamo kao fizički univerzum. Zato univerzum, uključujući tu i ljudska bića, nije samo stvoren u dalekoj prošlosti već je i dalje u procesu stvaranja. To je rad u toku, takoreći. Morate da razumete tu osnovnu premisu kako biste razumeli i ovu knjigu i izvukli velike koristi iz nje. Kao što kaže Stiv Tejlor, evolucija nije samo iza nas, već je i pred nama.

Štaviše, protivno onome u šta veruje naša mejnstrim kultura, smer i svrha kriju se iza svakog evolutivnog procesa, kao što Stiv u ovoj knjizi objašnjava. Međutim, cilj tog procesa prevazilazi sva maštanja. Ono što *možemo* reći jeste da je rast svesti evolutivni impuls koji stoji iza njega. Univerzum želi da postane svesniji, i

glavna životna svrha svih ljudskih bića je da se usklade s tom univerzalnom svrhom. Kada se posmatra šira slika, naravno, sve što postoji već je u skladu s tom svrhom, iako se čini da joj je protivno i da je zapravo usklađeno samo nesvesno. Svesno usklađivanje sa univerzalnom svrhom neverovatan je evolutivni skok.

Šta zapravo za ljudska bića u njihovom trenutnom evolutivnom stadijumu znači da „postanu svesni” ili da se „probude”? Ako bih morao da sažmem najkraće što mogu, rekao bih da treba da prekinu da se poistovećuju sa svojim razmišljanjem. Kada shvatite da vi niste glas u vašoj glavi, da niste svoje neumorno kompulsivno razmišljanje, počinjete da se budite. Javlja se nova dimenzija svesti, koju bi smo mogli nazvati *prisustvom* ili *budnošću*. Niste pali ispod misli; podigli ste se iznad njih. Sada možete da iskoristite misao umesto da ona vas koristi. Vaš osećaj sopstva menja se od poistovećivanja s mentalnim stavovima i narativima u živo prisustvo u vama, koje je sama svest. Shvatate ko je *biće* iza tog *ljudskog*, takoreći. Počinje da se javlja nešto što prevazilazi vašu uslovljenu ličnost. Shvatate da je vaš suštinski identitet zapravo neuslovljena svest i možete u samom sebi da potvrdite istinu Isusovih reči: „Vi ste svetlost svetu.”

Iako ova knjiga pruža obilje konceptualnih objašnjenja o probuđenosti, kao i mnoge zanimljive priče iz prve ruke onih koji su doživeli tu promenu u svesti, ne možete zaista razumeti značenje buđenja osim kroz samo buđenje, što znači da treba da odete dalje od diskurzivnog razmišljanja i koncepta. Ti koncepti, međutim, mogu da budu od koristi ako se koriste na ispravan način, kao putokazi ka ostvarenju umesto kao krajnja objašnjenja ili mentalne zamisli u koje treba da verujete. U svakom slučaju, ova knjiga biće od prave koristi čitaocima koji ili već prolaze kroz proces buđenja, ili su došli do trenutka spremnosti, možda kao posledica neke duboke krize, gubitka ili psihičkog previranja u životu. Ova knjiga može u velikoj meri pomoći tim čitaocima da razumeju šta im se dešava i da se izbore sa zbunjenošću i dezorijentisanošću koje često prate početne stadijume te promene svesti. Drugi mogu ustanoviti da su već imali iskustva buđenja a da to nisu ni shvatili, ili da već neko vreme prolaze kroz postepeno buđenje iako nisu ni znali šta je zapravo posredi.

Činjenica da ogromni kolektivni izazovi gotovo sigurno predstoje čovečanstvu – od kojih je većina prouzrokovana neprobuđenim,

egoističnim stanjem svesti koje još uvek većinu ljudskog roda drži u šaci – ne bi trebalo da se tumači kao pokazatelj da neće doći do rasprostranjenijeg buđenja. Verovatno je istina sasvim obrnuta: krize koje doživljavamo, i veliko previranje koje sledi, mogu biti katalizatori kolektivne promene svesti. Kao što kaže Stiv Tejlor: „Evolutivni skok već je započeo pre nego što su ovi problemi postali toliko ozbiljni, ali možda je zbog toga postao još moćniji.”

Izazovi su žila kucavica svake evolucije. Svaki oblik života, od biljaka do životinja do ljudi, evoluirao kao odgovor na izazove s kojima se susreće. Zona komfora najverovatnije nije mesto gde ćete pronaći duhovno buđenje, iako će vam ego možda govoriti drugačije. Ako od ljudi, mesta, stvari ili okolnosti tražite ispunjenje ili sreću, uvek ćete se iznova razočarati. Ne govorite svetu: „Usreći me!” Postavljate mu nemoguć zahtev i osudićete sebe na neprestanu frustraciju. Umesto toga, dozvolite svetu da vas osvesti. Videćete da je svaki izazov, svaka prepreka koju vam život postavi na putu, prilika za buđenje, za prisutnost, ili za produbljivanje stanja prisutnosti. Mnogi izazovi na koje naiđete, bilo lični ili kolektivni, biće izazovi koje je stvorila ljudska svest, da li vaša sopstvena, ili svest drugih. Sve što na prvi pogled deluje kao smetnja vašoj sreći ili ispunjenosti zapravo je portal mogućnosti u sadašnjosti! Samo promenite svoj odgovor na njih i videćete šta će se desiti. Vaš život nije određen onim što vam se događa, već je određen vašim reakcijama na ono što se događa. Najvažnije je da svojom reaktivnošću ne doprinosite kolektivnoj nesvesti, koja se naročito manifestuje u medijima i politici. Obasajte svetlom svesti svaki susret, svaki problem i svaku objavu na *Fejsbuku*!

Život vam uvek daje ono što vam je potrebno, a sada vam je dao ovu knjigu da je koristite kao vodič ili kao saputnika u teškim trenucima. Ona sadrži dosta dragocenih mudrosti izraženih direktnim, jasnim i razumljivim jezikom koji Stivu Tejloru tako dobro ide od ruke. Imam osećaj da će, kao pravo čudo, možda dopreti i do nekih ljudi u medijima i u politici!

– Ekart Tol, pisac bestselera
Moć sadašnjeg trenutka i Nova zemlja

Uvod

Nekada sam mislio da je duhovno buđenje nešto neobično – krajnje retko stanje koje je gotovo nemoguće dostići osim ako niste spremni da postanete pustinjač i provedete decenije u viščasovnom meditiranju u samoći i tišini. Mislio sam da je verovatno samo mali broj ljudskih bića u istoriji postao probuđen, to jest, dostigao trajno stanje unutrašnjeg mira i celovitosti, sa osećajem povezanosti ili jedinstva sa svetom oko sebe, i ne-sebičnom željom da voli i podržava druge ljude. Svakako nisam upoznao nikoga ko odgovara tom opisu i nisam ni očekivao da ću ga sresti – bar ne u ovom životu. Ne treba ni reći da nisam ni sebe smatrao probuđenim.

Povezivao sam duhovno buđenje sa istočnim tradicijama kao što su budizam i hinduizam. Kada bih pomislio na pojam *prosvetljenje*, na um su mi padale slike monaha obrijanih glava u crvenim odorama, ili dugobradih gurua okruženih cvećem i ljudima koji im se klanjaju. Pretpostavljao sam da, ako i ima duhovno probuđenih ljudi, većina njih živi u Indiji, ili možda na Tibetu ili u Kini. Ipak, odatle potiču najbolje i najčistije duhovne tradicije i najmudriji duhovni tekstovi kao što su *Upaništade* i *Tao Te Čing*.

U poređenju s tim, moja zapadnoevropska kultura delovala mi je kao duhovna pustinja. Voleo sam da čitam o hrišćanskim misticima i bilo je jasno da su neki od njih bili duhovno probuđeni (ili da su bar nazreli buđenje), ali sama hrišćanska religija činila se previše opterećena verovanjima i konceptima da bi mogla da posluži kao okvir za duhovno buđenje. Paradigma sreće koju neguje moja kultura podrazumeva da se ističeš u školi i na fakultetu, da nađeš dobar posao s dobrim izgledima za napredak, da kupiš dobru kuću gde možeš da se zabavljaš gledajući televiziju i okružiš se stvarima i potrepštinama. Život se svodio samo na uspeh i zabavu, materijalna

dobra i veselje. Ako hoću da pronađem prosvetljenje ili probuđene pojedince, naravno da moram da odem na Istok.

Nisam bio u pravu. Ova knjiga opisuje kako sam shvatio da duhovno buđenje uopšte nije toliko nesvakidašnje. Opisuje kako sam shvatio da se ono ne dešava samo istočnjačkim mudracima već i naizgled običnim ljudima svake vrste. Opisuje kako sam, posle više susreta sa običnim probuđenim ljudima, počeo da istražujem duhovno buđenje kao psiholog.

Moje istraživanje počelo je disertacijom za diplomu mastera, nastavilo se istraživanjem za doktorat, a potom i u mom akademskom radu. Počeo sam da tragam za ljudima koji su prošli kroz promenu do višeg – sveobuhvatnijeg i skladnijeg – stanja postojanja. Isprva sam, za svoj master rad, tražio ljude koji su doživeli ovu promenu nakon velike traume i životne prekretnice. Iznenadio sam se koliko je bilo lako naći slučajeve, i koliko je još ljudi stupilo u kontakt sa mnom da podeli slična iskustva kada je objavljeno moje početno istraživanje. Onda sam odlučio da proširim svoj rad i da istražim slučajeve duhovnog buđenja koji nisu vezani za traume i prekretnice. Istraživao sam i druge vrste buđenja – ljude koji su postepeno, tokom godina ili decenija duhovnog traganja ili prakse dostigli buđenje; kao i one koji su odavno bili budni bez ikakvog posebnog napora ili određenog preobražajnog iskustva.

Ogromna većina ljudi koje sam intervjuisao nisu duhovni učitelji i ne smatraju da pripadaju nekoj određenoj duhovnoj tradiciji ili religiji. Ti ljudi imaju obične poslove, bez ikakvog prethodnog iskustva u duhovnim tradicijama ili praksama. (Kao posledica toga su, u mnogim slučajevima, isprva bili zbunjeni onim što im se desilo.) Delimično zbog toga, počeo sam da odvajam koncept buđenja od religioznih, pa čak i duhovnih, tradicija. Počeo sam da ga posmatram kao posebno stanje uma i postojanja koje se može tumačiti pomoću duhovnih tradicija, ali ne mora da znači da im isključivo pripada.

Tokom istorije, buđenje se često događalo pripadnicima religiozne ili duhovne tradicije, te se zato ono obično tumačilo pojmovima tih tradicija. Ako bi se desilo budističkom monahu, promena se opisivala kao *bodi* ili „prosvetljenje”; ako bi se desilo indusu, nazivalo bi se *mokša* (sloboda) ili *sahadža samadi* (trajno jedinstvo); ako bi se desilo sufiju, moglo bi se opisati kao *baka* ili „obitavanje

u Bogu”; ako bi se desilo hrišćaninu, nosilo bi naziv *deifikacija* ili sjedinjavanje s Bogom. Međutim, prelazak u stanje probuđenosti može da se desi – što je i najčešće slučaj, prema mom istraživanju – i izvan ovih tradicija i stoga ne mora da se tumači religioznim ili duhovnim pojmovima.

Različite duhovne tradicije objašnjavaju i tumače tu promenu na različite načine i naglašavaju različite aspekte. Kao da nude drugi pogled na isti pejzaž uveličavajući, ulepšavajući i birajući određene karakteristike. Ali kada do te promene dođe izvan duhovnih tradicija – to jest, kod ljudi koji nemaju duhovnu pozadinu i stoga nemaju spreman okvir pomoću kojeg da je tumače – kao da dobijamo pogled na sam pejzaž u njegovom ogoljenom i nekonstruisanom stanju.

Posredstvom istraživanja koja obavljam kao psiholog, nastojim da identifikujem odlike ove promene, različite načine na koje može da se javi i razloge zašto se javlja. Koji su okidači ili uzroci buđenja? Zašto se ono nekima dešava, a nekima ne? Šta se zapravo događa u biću ili psihi osobe koja doživi buđenje? Kako probuđeni ili budni ljudi doživljavaju svet drugačije od ostalih? Kako se razlikuju njihovi međuljudski odnosi, vrednosti i ciljevi? U kakvoj je vezi probuđenost s našim vrstom kao celinom i sa sveukupnom evolucijom svesti?

Ovo su neke od glavnih tema o kojima ću govoriti u ovoj knjizi. Oko prosvetljenja vlada velika zbunjenost – delom zato što ga mnogi učitelji u različitim tradicijama tumače na brojne različite načine – i to bih voleo da raščistim. Pojmovi kao što su *duhovno buđenje* i *prosvetljenje* imaju drugačije značenje za različite ljude. Ako pitate sto duhovnih učitelja kako definišu *probuđenost* ili *prosvetljenje*, verovatno ćete dobiti sto različitih odgovora. Mnogi ljudi imaju impuls da se probude, ali zbog ove opšte konfuzije nisu sasvim sigurni kuda idu ili gde bi trebalo da stignu. Nadam se da ću raščistiti ove zabune identifikovanjem jasnih odlika probuđenosti i određivanjem šta tačno znači živeti u tom stanju.

Moj pristup u ovoj knjizi

Ova knjiga zasniva se na drugim značajnim granama istraživanja, osim mog psihološkog istraživanja. Proučavao sam svetske duhovne tradicije i prakse od devetnaeste godine. Stekao sam opširno,

razgranato znanje o njihovim različitim tumačenjima i pristupima, kako razumeju i opisuju stanje probuđenosti i prakse i puteve koje preporučuju za negovanje tog stanja. Lično se ne pridržavam nijedne određene tradicije, iako gajim jaku naklonost prema indijskim predanjima vedante, joge i tantr, kao i prema kineskom taoizmu. Istovremeno, duboko poštujem budističku, hrišćansku, jevrejsku i sufijsku tradiciju.

Drugi važan izvor je moje lično iskustvo buđenja, koje me je navelo da istražim to stanje i bez kojeg ništa od mog istraživanja ne bi imalo smisla. Iako ova knjiga nije autobiografska, ona opisuje kako sam, otkrivši da je stanje probuđenosti mnogo češće nego što sam prethodno mislio, takođe ustanovio da se ono nalazi na najbližem mogućem mestu – u mom biću. Iako sam verovao da se buđenje dešava samo malom broju ljudi u udaljenim krajevima sveta, shvatio sam da se ono zapravo desilo i *meni*.

Ne pokušavam da objasnim ovo stanje tvrdeći da je ono ishod nesvakidašnje moždane aktivnosti. Kao psihologa, nikada me nije naročito zanimalo izučavanje mozga i ispitivanje neuronske aktivnosti koja je povezana s određenim iskustvima. Neki naučnici tvrde da se duhovna iskustva mogu povezati s povišenom ili sniženom aktivnošću u određenim delovima mozga, ali po meni, to nije posebno relevantno. To mi je isto kao da izučavam mapu neke zemlje umesto da istražujem samu zemlju.

Pretpostavka da određene vrste moždane aktivnosti *generišu* duhovna iskustva izuzetno je neosnovana. Kao prvo, problematična je sama pretpostavka da je mozak izvor *bilo čega* što čini svesno iskustvo. Jezikom filozofije svesti, to je „težak problem” objašnjavanja kako gnjecava gomilica materije koju nazivamo mozgom može da proizvede zadivljujuće bogatstvo i raznovrsnost našeg subjektivnog iskustva. (Filozof Makgin objašnjava da je to jednako pretvaranju vode u vino.)

Zapravo, jednako je validno preokrenuti ovu uzročnu vezu i reći da, ako postoje određena moždana stanja koja su povezana sa iskustvima buđenja, onda su ta stanja *uzrokovana* samim iskustvima a ne obrnuto. Ako šetate prirodom i pred vas iskoči medved, doživete skok adrenalina i porast aktivnosti u delu mozga koji je povezan sa strahom i stresom. Vaš iznenadni susret sa medvedom

biće u korelaciji sa određenim neurološkim stanjem. Međutim, to neurološko stanje ne *uzrokuje* sliku medveda. Probudena stanja postoje sama po sebi kao iskustva i ne mogu se svesti na neurološku aktivnost, niti objasniti takvim terminima.

Slično, ne smatram da je moguće objasniti probuđenost kao samozavaravanje. Neki ljudi, uključujući i neke samozvane duhovne učitelje ili gurue, svakako se samozavaravaju kad misle da su probuđeni. Ali to nije slučaj s većinom onih na koje sam nailazio. Divio sam se uvidima i verodostojnosti kojima su opisivali svoje nove identitete i iskustva. Umesto da beže iz stvarnosti u zabludu, ulazili su u pojačanu i proširenu stvarnost. Oni žive u stanju višeg funkcionisanja, autentičnije svrhe, dubljih odnosa i pojačanog osećaja povezanosti. Jasno je po velikim promenama u njihovim životima – i po nerazumevanju ljudi koji ih okružuju – da ne uveravaju sami sebe da su se duhovno probudili. Na to ukazuju i teškoće s kojima su se neki od njih suočili nakon buđenja, uključujući i osećaj zbunjenosti. Ipak, da su hteli da pobegnu u samoobmanjujuće stanje dobiti, svakako bi isključili te teškoće iz svog iskustva.

U isto vreme, treba da imamo u vidu mogućnost da neke tvrdnje o probuđenosti ipak nisu istinite, bilo zbog samozavaravanja, narcisoidnosti ili očiglednije želje da se iskorišćavaju ranjivi sledbenici kako bi se stekli bogatstvo i moć. Jedan od ciljeva mog istraživanja – i ove knjige – jeste da se odrede odlike probuđenog stanja toliko jasno i precizno da dođemo do sredstva za razlikovanje lažnih probuđenih od pravih probuđenih. Pošto među duhovnim učiteljima nema regulative, oduvek postoji problem sa onima koji su ili u zabludi ili su okrenuti eksploataciji pa kao gurui prave kaos među podložnim sledbenicima. Ali ako nam je sasvim jasno šta bi probuđenost *trebalo da bude*, onda nam je lakše da otkrijemo prevarante ili učitelje koji su u zabludi.

Nastavak

Knjiga *Skok* je neka vrsta nastavka, mada nesvakidašnji nastavak, u smislu da se oslanja na moje prethodne dve knjige, a ne samo na jednu.

Jedna od mojih prethodnih knjiga, *Waking from Sleep*, istražuje *privremena* iskustva buđenja ili viših stanja svesti. I sâm sam ih

često doživljavao i nekoliko godina sakupljao izveštaje o njima. U *Waking from Sleep* analiziram ta iskustva posmatrajući karakteristike, situacije i aktivnosti koje su ih prouzrokovale, kao i osnovne psihičke i ontološke procese koji su se tokom njih odvijali. (Ovde koristim pojam *ontološki* kad govorim o biću, isto kao što se pojam *psihički* odnosi na um.) Tu iznosim teoriju da su ta iskustva povezana sa intenziviranjem i stišavanjem životne energije. Ova knjiga pokušava nešto slično, ali za stanja *trajne* probuđenosti.

Međutim, *Skok* je, kao što joj ime govori, nastavak i moje ranije knjige, *Pad (The Fall)*, koja se koncentriše na antropologiju, arheologiju i istoriju. Ona sugerise da je prvobitno stanje ljudskih bića bilo stanje prirodne probuđenosti u kojem su ljudi doživljavali svetost i živost sveta oko sebe i osećali snažnu povezanost s prirodom i čitavim kosmosom. Prema knjizi *Pad*, ranija ljudska bića nisu imala osećaj odvojenosti od sveta i znali su da moćna sila-duh prožima sve, uključujući i njih same. Međutim, počevši pre otprilike šest hiljada godina, desio se „pad”. To je bila promena u postojanju, razvoj nove vrste ljudskog sopstva, s pojačanim osećajem individualnosti i novim osećajem odvojenosti. Prvi put, ljudska bića doživela su sebe kao odvojene od prirode, od svojih zajednica, čak i od svojih tela. Prvi put, doživeli su sebe kao zasebne entitete koji žive u sopstvenom mentalnom prostoru, dok je ostatak stvarnosti „tamo negde”, s druge strane.

Na spoljašnjem kulturološkom nivou, ova promena izrazila se na pogubne načine. Izazvala je ogroman porast brutalnosti, sukoba i tlačenja. Iznedrila je hijerarhijska društva i neprestane ratove između različitih grupa. Dovala je do potčinjenosti žena i novog stava prema seksu, represivnog i zasnovanog na griži savesti. Na unutrašnjem ontološkom nivou, ta promena označila je gubitak prirodne duhovnosti koju su raniji ljudi imali (i koju su zadržali neki autohtoni narodi – neki je i sada čuvaju). Naši preci izgubili su osećaj za svetost i živost prirode, osećaj povezanosti s kosmosom i svest o duhu-sili koja sve prožima. Svet je postao neduhovan, a mi izolovani. „Pali smo” iz svog prirodnog stanja sklada u stanje strepnje i nesloge.

Duhovno buđenje je, na neki način, preokretanje ovog procesa. Ono podrazumeva poništavanje patologije odvojenosti i dualnosti i

povratak osećaja povezanosti i sklada koji su negovali raniji narodi. Međutim, u isto vreme, duhovno buđenje podrazumeva „skok” u novo stanje postojanja. I pored katastrofalnih posledica, novi osećaj individualnosti, koji su naši preci razvili tokom „pada”, doneo je i neke koristi: novu intelektualnu oštrinu koja je dovela do tehnoloških napredaka i racionalnijeg razumevanja sveta. Kada skočimo u duhovnu probuđenost, zadržavamo te koristi. Ostvarujemo stanje koje se može nazvati *trans-pad*, koje integriše duhovnu svest ljudi pre pada i intelektualno-logičku sposobnost ere „pada”.

Pojam *skok* ima i individualno i kolektivno značenje. Na individualnom nivou, odnosi se na promenu iz običnog stanja postojanja u ekspanzivnije i funkcionalnije stanje. I baš kao što se „pad” odnosi na kolektivnu psihičku promenu kroz koju su neka ljudska bića počela da prolaze pre više hiljada godina, „skok” se, na kolektivnom nivou, odnosi na kretanje ka probuđenosti za koje verujem da se događa širom sveta i da obuhvata čitav ljudski rod. „Skok” je takođe proces kolektivnog duhovnog buđenja.

Struktura ove knjige

Struktura ove knjige prati faze samog buđenja. Počinjemo ispitivanjem običnog stanja postojanja *iz kojeg se budimo*. Videćemo da je skoro svaka kultura u istoriji bila svesna mogućnosti buđenja iz ovog ograničenog stanja u širu i intenzivniju svest. Takođe ispitujuemo načine na koje su različite kulture doživljavale buđenje.

Onda posmatramo proces buđenja. Govorim da postoje tri načina na koje osoba može trajno da se probudi. Postoji mali broj ljudi koji su se rodili probuđeni, čije se probuđeno stanje prirodno i lako razvija bez ikakvog posebnog truda ili neke određene prekretnice. Tu su i oni koji se bude postepeno tokom dužeg perioda, putem posvećenosti duhovnoj praksi, kao što su meditacija i joga, ili tako što prate duhovni put, tradicije ili životni stil. I najzad – a ovo je najveća grupa – tu su oni koji se bude iznenada i dramatično, često nakon nekog jakog psihičkog potresa. Pošto je to najčešći oblik, dosta vremena posvećujemo ispitivanju iznenadnog i dramatičnog buđenja i razmatramo nekoliko primera iz mog istraživanja.

Potom posmatramo šta sledi nakon buđenja i teškoće koje se ponekad mogu javiti. Naročito kada usledi iznenada i dramatično, buđenje može obuhvatiti i fazu duhovne krize. U najbenignijem obliku, to može prosto da bude period zabune. Uz jak osećaj dobrobiti i unutrašnjeg spokoja ili punoće, novoprobudena osoba može u isto vreme da bude i pomalo zbunjena svojim novim stanjem, ako nema neki okvir koji će joj pomoći da ga shvati. U većini slučajeva, ti ljudi će prirodno gravitirati ka duhovnim tradicijama i praksama i naposljetku će shvatiti svoj preobražaj. Međutim, u ekstremnijim slučajevima, iznenadna buđenja mogu izazvati velike potrese i psihičke probleme koji bi se mogli pogrešno shvatiti kao psihoza. Mogu se javiti čak i fizičke tegobe, uključujući neobjašnjive bolove i nesanicu. Ukoliko novoprobudena osoba ne razume šta se događa, i ukoliko nema podršku tokom tog procesa, postoji opasnost da joj dijagnostikuju psihozu ili šizofreniju. Štaviše, verujem da je veliki broj ljudi koji su etiketirani kao mentalno bolesni i kojima su date velike doze psihoaktivnih lekova zapravo prošlo (ili prolazi) kroz duhovno buđenje.

Onda ispitujemo karakteristike probuđenog stanja, na osnovu mog istraživanja, i kako se ono razlikuje od našeg normalnog usnulog stanja. Po meni, ove razlike su uglavnom psihičke i iskustvene. Na mnogo načina, probuđeni pojedinci doživljavaju stanje višeg funkcionisanja usled čega im je život ispunjeniji, uzbudljiviji i bogatiji značenjem nego što izgleda u normalnom stanju. Kao posledica ove unutrašnje promene, probuđeni prave velika tumbanja i preokrete u životu. Započinju nove karijere, hobije i veze. Osećaju jak poriv da pozitivno doprinesu svetu, da žive na značajan i svrhovit način umesto da samo pokušavaju da zadovolje svoje želje, uživaju ili ubiju vreme.

Kada obradimo karakteristike probuđenosti, upoređujemo odlike budnog stanja s nekim odlikama detinjstva. Da li probuđenost podrazumeva povratak – barem u nekom smislu – u detinjstvo? Da li je, možda, na to Isus mislio kada je rekao da moramo da budemo kao deca da bismo ušli u carstvo nebesko.¹

U poslednjem delu knjige vraćamo se kolektivnom aspektu buđenja. Tu predlažem da je najbolje da razumete skok u smislu evo-

¹ Matej, 18:3

lucije. Govorimo o evolutivnom skoku. Razmatramo dokaze koji govore da se ovaj kolektivni skok već odvija i sugerišemo da bi probuđenost mogla biti sledeća faza u evoluciji svesti na našoj planeti. Probuđenost je viši nivo od trenutnog normalnog stanja isto kao što je trenutno normalno stanje viši nivo od svesti drugih životinja, uključujući primatelje. Drugim rečima, probuđeni ljudi možda prerano doživljavaju stanje koje je latentno u mnogim drugima – i u čitavoj ljudskoj rasi kolektivno – i koje će postajati sve češće kako vreme prolazi, te će jednog dana postati norma. Sve dok ne uništimo sisteme za održavanje života naše planete i dok ne izumremo kao vrsta, probuđenost može jednog dana postati uobičajeno stanje ljudskih bića.

U vreme kada je svet suočen s ogromnim izazovima, od ključnog je značaja da se ovaj kolektivni skok desi što pre. Važni su naši sopstveni svesni napor da se probudimo kako bi se intenzivirala promena koja je već počela da se odvija. Naša lična evolucija doprineće evoluciji čitave vrste.

Napomena o terminologiji

Pre nego što sam krenuo da pišem ovu knjigu, dugo sam i dobro razmišljao o pojmu koji ću koristiti da opišem stanje o kojem ona govori. Isprva sam razmatrao *prosvetljenje*, ali taj pojam nikada mi nije naročito prijaio zato što je on netačan prevod izvornog budističkog pojma *bodhi*. U 19. veku prevodioci budističkih tekstova prevodili su reč *bodhi* kao „prosvetljenje”, iako je njen koren u glagolu *budh* na pali jeziku, koji znači „probuditi se”, tako da je doslovno značenje reči *bodhi* bliže značenju „buđenje”. Takođe, vlada tendencija da se o prosvetljenju razmišlja kao o nečemu sasvim pozitivnom, kao o stanju savršenog blaženstva i lakoće u kojem nestaju sve muke i mane. To mi nije delovalo potpuno prikladno s obzirom na teškoće koje su imali neki od onih s kojima sam razgovarao. Stoga sam odlučio da nastavim s terminologijom buđenja koju sam uspostavio u knjizi *Buđenje iz sna*, gde sam koristio pojmove kao što su *iskustvo buđenja* i *san*. U ovoj knjizi, koristim pojam *buđenje* kada opisujem prelaz iz uobičajenog u više stanje postojanja, a pojam *probuđenost* kada opisujem samo to više stanje. Za mene, pojam

probuđenost nije u tolikoj meri pozitivno nabijen kao *prosvetljenje*. Probuđenost podrazumeva širu, dublju i otvoreniju svest, koja ne mora obavezno da bude neko jasno stanje lišeno svake brige.

Iako ponekad koristim izraz *duhovno buđenje* (čak i u naslovu ove knjige), više mi se sviđa jednostavan naziv *buđenje*. Kao što sam rekao, probuđenost je, po meni, prevashodno stanje postojanja, do kojeg često dolazi izvan konteksta duhovne ili religiozne tradicije. Takođe mi se čini da pojam *duhovno* podstiče ljude da ezoterizuju to stanje, da ga smatraju neobičnim i neovozemaljskim, iako ga ja smatram prirodnim i normalnim.

Isprva sam se poigravao sa psihološki validnijim pojmovima kao što su *stanje višeg funkcionisanja*, *stanje proširenog bića* ili *stanje optimalne energije*. Međutim, ti nazivi zvučali su previše klinički. U svakom slučaju, primarna funkcija reči je da opisuju koncepte i da prenose značenje od jedne osobe do druge. Ponekad je bolje koristiti pojmove koji su poznati nego izmišljati nove. Pojmovi *buđenje* i *probuđenost* nisu savršeni i to nikad ne bi ni mogli biti. Na kraju krajeva, stanje koje opisuju prevazilazi jezik. Običan jezik osmišljen je za opisivanje običnih stanja svesti, ne stanja u kojem dualnost subjekat/objekat polako nestaje, a prošlost i budućnost nemaju nikakvo značenje ili se sjedinjuju sa sadašnjošću. Reči su samo putokazi. Ako ste već iskusili stanje probuđenosti – makar i samo privremeno – onda vam je poznata realnost na koju te reči ukazuju.